

Filip Vyskočil

Právní analýza osvojení v České republice

STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek

Praha

2016

Tato analýza byla vydána v rámci projektu „Centrum podpory náhradní rodinné péče II“ díky finanční podpoře Nadace Sirius. Více informací o projektu a dalších publikacích naleznete na www.nahradnirodina.cz a www.centrumpodpory.cz.

Děkujeme Nadaci Sirius za finanční a dlouhodobou podporu aktivit směřujících ke zlepšení péče o ohrožené děti v České republice.

Právní analýza osvojení v České republice

© **Mgr. Filip Vyskočil**

© STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek, Praha 2016

Vydalo STŘEDISKO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE, spolek
Jelení 91, 118 00 Praha 1
info@nahradnirodina.cz
www.nahradnirodina.cz

Odborná garantka: PhDr. Věduna Bubleová
Jazyková korektura: Zuzana Straková

OBSAH

I. ÚVOD	4
II. LEGISLATIVNÍ VÝVOJ OSVOJENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY	5
A/ RAKOUSKO-UHERSKO	5
B/ „PRVNÍ REPUBLIKA“	6
C/ POVÁLEČNÉ OBDOBÍ	7
D/ PO ROCE 1960	9
III. AKTUÁLNÍ LEGISLATIVNÍ RÁMEC OSVOJENÍ	11
A/ NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ZMĚNY V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ	11
B/ STARONOVÝ INSTITUT OSVOJENÍ ZLETILÉHO	12
C/ PODMÍNKY OSVOJENÍ	13
D/ PROCES OSVOJENÍ	15
IV. ZAPOJENÉ SUBJEKTY A JEJICH ROLE	17
V. FINANCOVÁNÍ	20
VI. POUŽITÉ ZDROJE	21

I. ÚVOD

Osvojení je starobylý právní institut, který je evropskému právnímu prostředí znám již po celá tisíciletí. Na území České republiky datujeme počátky jeho (legislativně upraveného) vývoje do období státního útvaru zkráceně nazývaného „Rakousko-Uhersko“. Právní úprava institutu osvojení se vyvíjela postupně a v zásadě kontinuálně. Významné změny novodobého vývoje přinesl zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, jenž byl v některých otázkách inspirován staršími právními normami.

II. LEGISLATIVNÍ VÝVOJ OSVOJENÍ NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY

A/ RAKOUSKO-UHERSKO

Právní úpravu osvojení v užším slova smyslu lze na našem území pozorovat prvotně v období Rakouska-Uherska, kdy bylo zprvu rodinné právo jako celek zásadním způsobem ovlivněno právem církevním, jež v mnohém vycházelo z práva římského. Významným a dnešní optikou málo pochopitelným jevem bylo v této době zpočátku rozdílné postavení manželských a nemanželských dětí. K odklonu od církevního práva a rovněž tohoto zásadně nerovnoprávného postavení dětí manželských a nemanželských docházelo postupně, a to zejména díky osvícenému smýšlení habsburských panovníků Marie Terezie a Josefa II. Oba tito panovníci byli vedeni snahou reflektovat společenské změny v právním řádu a zasadili se tak o reformu a kodifikaci soukromého práva. Josef II. proto mimo jiné v roce 1787 vydává císařský patent, kterým jsou do jisté míry zrovnoprávněny děti manželské a nemanželské.

Stěžejní právní normou byl v oblasti soukromého práva **Všeobecný občanský zákoník** (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) vyhlášený za vlády Františka I. roku 1811 (dále také „Všeobecný občanský zákoník“). Uvedenou právní normou dochází k systematické úpravě rodinněprávní problematiky. Co se týče samotného osvojení, bylo tomuto institutu věnováno pouze několik málo paragrafů, nicméně přesto se jednalo o značný kodifikační posun, který poskytl základy pozdějším právním úpravám.

Dle Všeobecného občanského zákoníku bylo přípustné, aby se jediné osoba nemající vlastních dětí stala osvojitelem. Osvojitel musel nadto splňovat podmínku věku, konkrétně musel být starší 40 let, a rozdíl mezi jeho věkem a věkem osvojenec směl činit minimálně 18 let. Pakliže byl osvojitel ve svazku manželském, potřeboval k osvojení dítěte souhlas manžela, případně manželky. Byl-li osvojenec nezletilý, byl podmínkou jeho osvojení souhlas manželského otce, a nebylo-li jej, pak souhlas matky, poručníka a soudu. Dominantní postavení otce v tomto období dějin lze snadno demonstrovat na skutečnosti, že souhlas manželského otce byl zapotřebí, i když byl osvojovaný osobou zletilou (samozřejmě za předpokladu, že tento byl ještě naživu). Ve Všeobecném občanském zákoníku bylo ale pamatováno i na odepření souhlasu otcem, když bylo stanoveno, že proti takovému odepření souhlasu otcem bez dostatečné příčiny lze vznést stížnost u řádného soudce.

Vztah mezi osvojenecem a osvojitelem byl postavený na roveň vztahu mezi manželskými rodiči a dětmi. V případě osvojení proto osvojenec získával jméno osvojitele a mohl také získat erb a šlechtictví. Naopak osvojení nemělo vliv na ostatní členy rodiny osvojitele a ani osvojenec neztrácel práva vůči své dosavadní rodině.

Z uvedeného je zcela zřejmé, že motivací k osvojení bývalo spíše než zajištění péče o dítě zajištění pokračování rodové linie co do jména, majetku a případně šlechtického titulu. I proto patrně vznikalo osvojení na základě smlouvy, v níž bylo možno dojednat podrobnosti samotného osvojení.

B/ „PRVNÍ REPUBLIKA“

Po vzniku samostatného československého státu dne 28. 10. 1918 došlo k převzetí právních norem Rakouska-Uherska do právního pořádku Československé republiky, a to recepční normou č. 11/1918. Součástí právního řádu se proto stal rovněž zmiňovaný Všeobecný občanský zákoník z počátku 19. století. Ačkoli v období tzv. „první republiky“ byly zřetelné tendence směřující k totální rekodifikaci soukromého práva, byly tyto snahy zastaveny mnichovskou dohodou a následujícími válečnými událostmi. Rozsáhlejších změn se proto občanské právo jako celek nedočkalo.

Rodinné právo nicméně bylo dílčími změnami dotčeno. Klíčovým právním předpisem se v oblasti osvojení stal **zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení** (dále také „zákon o osvojení“). Citovaný zákon zrušil dosavadní právní úpravu založenou habsburským Všeobecným občanským zákoníkem a nastolil rozsáhlé změny. V ledasčem ale kopíroval předešlou právní úpravu.

Byl kupříkladu zachován minimální věk osvojitele, tj. 40 let, a věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojencem setrval na 18 letech. Rovněž bylo připuštěno osvojení jen ze strany osoby, která neměla vlastní děti. (Předestřené podmínky však neplatily pro otce a jeho nemanželské dítě, když takový otec mohl své nemanželské dítě osvojit, ačkoli podmínky pro standardní osvojení by splněny nebyly.)

Vztah mezi osvojencem a osvojitelem byl i nadále zakládán smlouvou. Tzv. osvojovací smlouva se nově stávala právně účinnou teprve tehdy, byla-li schválena poručenským/opatrovnickým úřadem nebo soudem a schválení bylo možné odepřít jedině tehdy, pokud nebyly splněny zákonné náležitosti osvojení, nebo nebyla-li smlouva ku prospěchu nesvéprávného osvojence anebo mohlo-li by osvojení nemanželského dítěte vést k rozvratu manželství osvojitelova. Osvojení obecně bylo až na výjimky vázáno na souhlas manžela, a to jak ze strany osvojence, tak osvojitele. K osvojení bylo také zapotřebí souhlasu obou rodičů a soudu.

Jak je patrné, v tomto období již bylo posíleno postavení matky, což bylo promítnuto do předmětné právní normy a požadavku jejího svolení k osvojení. Odklon od silné otcovské moci nad dítětem byl ale historicky silně zakořeněn a překonáván byl vpravdě pozvolna. Slovo matky tak stále ještě nemělo rovnocennou váhu se slovem otce. Bylo-li totiž rozdílné stanovisko rodičů ve vztahu k osvojení, rozhodovalo mínění otcovo.

Podle shora jmenovaného zákona o osvojení byly právní účinky osvojení takového rázu, že mezi osvojitelem a osvojencem nastal právní vztah jako mezi rodiči a manželskými dětmi. Osvojencem samozřejmě obdržel jméno osvojitele a on i jeho potomci byli co do majetkoprávních nároků postaveni na roveň manželským dětem.

Imanentním rozdílem oproti dnešní právní úpravě byla zásada, dle které ve vlastní rodině osvojencem ani jeho potomci nepozbyli práv a dokonce měli od „původní rodiny“ nárok na výživu, pokud jim ji osvojitel nebyl schopen zabezpečit.

Zrušit právní poměr z osvojení bylo možné dohodou nebo žalobou. Za účelem zrušení se museli buď dohodnout všichni účastníci osvojení, anebo ze závažných důvodů – zejména z takových, pro které směla být osoba vyděděna –, mohl být vztah zrušen na základě žaloby.

Ačkoli lze sledovat určitý posun ke zdůraznění práv osvojence, i nadále zásadní měrou převládá akcentace zájmů osvojitele, a to zejména těch majetkových. Osvojení bylo přes vyjmenované pokroky stále právním prostředkem pro získání nástupce a zajištění majetkové a rodové kontinuity. Nelze proto v této době chápat osvojení jakožto institut náhradní péče o nezletilé dítě.

C/ POVÁLEČNÉ OBDOBÍ

Období po skončení druhé světové války bylo krajně nestabilní, přičemž roku 1948 došlo k absolutní porážce zastánců demokratického zřízení československého státu. Právní řád prochází dalekosáhlými změnami a rodinné právo je systematicky vyčleněno z komplexního občanského práva.

I. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

Celková změna společenské situace byla obecně reflektována mnoha právními předpisy. V oblasti rodinného práva vznikla inovativní právní norma, zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném (dále také „zákon o právu rodinném“). Přes veškerá negativa této doby se jednalo o skutečně pokrokový zákon, který např. zakotvil již zcela rovnoprávné postavení dětí narozených v manželství a mimo ně. Právě díky uvedené právní normě byl také institut osvojení na našem území prvně chápán jako plnohodnotná forma náhradní rodinné péče.

Osvojit bylo napříště možné jen nezletilé dítě s tím, že osvojení muselo být dítěti ku prospěchu. Bylo upuštěno od založení tohoto právního vztahu smlouvou. Osvojení nově vznikalo na návrh osvojitele rozhodnutím soudu. Ze strany soudu mohlo dojít také ke zrušení osvojení, ale pouze ze závažných důvodů, případně dohodou po dosažení zletilosti osvojence.

Osvojitel již nemusel pro osvojení splňovat podmínku minimálního věku, což umožnilo osvojování mladými bezdětnými páry (společně přitom mohli dítě osvojit jen manželé, a pokud osvojoval jen jeden z nich, potřeboval souhlas druhého manžela). Dle jmenovaného právního předpisu bylo nutné dodržet ve vztahu osvojitel–osvojenec „přiměřený věkový rozdíl“, bylo však upuštěno od striktního stanovení minimálního věkového rozdílu. Osvojenec osvojením získával příjmení osvojitele, naopak zanikala rodičovská moc jeho rodičů. K osvojení bylo třeba souhlasu zákonného zástupce dítěte a bylo-li dítě s to posoudit dosah osvojení, pak bylo třeba i jeho souhlasu.

Zákon o právu rodinném, tak jak byl vyhlášen, byl sám o sobě průlomovou právní normou a znamenal zásadní změnu v chápání institutu osvojení. Nově již nebyl nejdůležitějším zájmem zájem osvojitele, který si smlouvou s osvojenecem mohl dojednat podmínky osvojení, ale byla zahájena éra, v níž se klade důraz na zájem osvojence a právě jeho prospěch z osvojení.

II. Zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže

Poněkud zpátečnickým se z dnešního pohledu jeví zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže, který v mnohém odrážel tendence politického zřízení československého státu v padesátých letech minulého století. Tímto právním předpisem byla uzákoněna později velice kritizovaná preference kolektivní náhradní rodinné péče. Prioritou se stává stát, státní zřízení, a jeho intenzivní vliv a kontrola se promítají do všech oblastí společenského života. Umístění dítěte do náhradní rodiny bylo až druhotnou volbou, umožněnou pouze za předpokladu, že taková rodina skýtala záruku výchovy k lásce k lidově demokratickému státu a byla schopna poskytnout dítěti prostředí po všech stránkách příznivé pro jeho rozvoj. Zmiňovanou právní normou byly také zřízeny tzv. úřadovny, jejichž základním smyslem bylo dohlížet nad rodinami, jimž bylo svěřeno dítě do náhradní rodinné péče. Úřadovny obecně se staly intervenujícími orgány v rámci péče o dítě v náhradní rodinné péči.

Kvitovat je možno z dnešního pohledu snad jedině vznik důsledné kontroly nad náhradní rodinnou péčí, ačkoli je otázkou, do jaké míry byla kontrolována skutečná péče o dítě a jak dalece se do činnosti úřadoven promítaly politické snahy vychovat státnímu zřízení přizpůsobené jednotlivce. Za jednoznačný krok nesprávným směrem je třeba označit upřednostňování kolektivní péče před péčí v rodině, když byl později prokázán zhoubný vliv neosobní kolektivní výchovy na psychiku dítěte.

III. Zákon č. 15/1958 Sb., o změně předpisů o osvojení

V rámci dalšího vývoje právního institutu osvojení se za velice významnou právní normu považuje zákon č. 15/1958 Sb., o změně předpisů o osvojení, který byl novelizací zákona o právu rodinném. Jednou z nejzásadnějších změn, kterou tento zákon přinesl, byl odklon od neochvějného postavení rodiče osvojovaného dítěte a nutnosti jeho souhlasu s osvojením. Do popředí se tak v rámci osvojení dostává skutečný zájem osvojovaného dítěte.

Na žádost osvojitele mohl soud, maje na zřeteli zájem dítěte, rozhodnout, že do matriky bude namísto rodičů zapsán osvojitel. Osvojení tohoto typu bývá někdy označováno jako osvojení nezrušitelné. Takovým osvojením vstupovalo osvojované dítě plně do rodiny osvojitele a vznikal nejen příbuzenský vztah mezi osvojencem a osvojitelem, ale již i příbuzenský vztah mezi osvojitelovými příbuznými a osvojencem. Standardně bylo i nadále třeba, aby takovému osvojení předcházela souhlas zákonného zástupce osvojovaného dítěte, avšak pokud byli zákonnými zástupci dítěte jeho rodiče, souhlas z jejich strany nebyl vyžadován, pokud bylo dítě po dobu nejméně jednoho roku v ústavní péči a rodiče o ně po tuto dobu neprojevovali žádný zájem, nebo jestliže rodiče neprojevovali o dítě žádný zájem po dobu nejméně dvou let, nebo pakliže dali rodiče souhlas s osvojením předem bez vztahu k určitým osvojitelům. Vyžadován byl namísto souhlasu rodičů souhlas opatrovníka. Se zápisem osvojitele v matrice namísto rodičů osvojence se pojily i další velmi podstatné důsledky, a to jednak zánik vyživovací povinnosti k dítěti ze strany jeho původní rodiny a jednak zamezení styku dítěte s jeho rodiči.

Uvedenou právní normou tak došlo k modifikaci právního institutu osvojení, která v případě osvojení zapsaného v matrice znamenala poměrně důsledné zpřetrhání vazeb mezi původní rodinou a osvojencem, který se stával plnohodnotným členem rodiny osvojitele.

D/ PO ROCE 1960

I. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Roku 1963 byl přijat zákon č. 94/1963 Sb., o rodině (dále také „zákon o rodině“), který nabyl účinnosti dne 1. 4. 1964 a přes několikrát novelizace platil až do rozsáhlé rekonstrukce soukromého práva představované zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem. Shora citovaným zákonem bylo v jeho konečné podobě definitivně stvrzeno pojetí osvojení jakožto právního institutu sloužícího zájmu osvojenice, tedy osvojovaného dítěte.

Předmětná právní norma kontinuálně navázala na předchozí právní úpravu a v mnohém její text přímo kopírovala. Co se týče konkrétních změn, jež přinesla, jedná se zejména o následující inovace. Zavedena byla obligatorní předadopční péče v délce tří měsíců. Po tuto dobu muselo být dítě v péči budoucího osvojitele, a to na jeho náklad. Soud byl dále povinen před osvojením za pomoci lékařského vyšetření zjistit, zda se zdravotní stav osvojitele a osvojenice nepřiči účelu osvojení.

Změnu právního rámce souhlasu rodičů (zákonných zástupců) s osvojením přinesl **zákon č. 132/1982 Sb.**, kterým byla novelizována dotčená ustanovení zákona o rodině. Nově již postačoval pouze šest měsíců trvající nezáměr o dítě k tomu, aby mohlo být bez souhlasu rodičů osvojeno. Ustanovením promítajícím celospolečenskou tendenci moderní doby bylo bezesporu to, jež umožnilo osvojení osamělé osobě, které bylo připuštěno za předpokladu, že osvojení bude plnit společenskou poslání. Zápis o druhém rodiči byl v rámci takového osvojení vypuštěn z matričních záznamů.

II. Zákon č. 91/1998 Sb.

Po roce 1989, kdy došlo k dlouho očekávanému politickému převratu, vyvstala nutnost zásadních úprav právního řádu. Odvětví rodinného práva nicméně primárně nepatřilo mezi ta právní odvětví, která byla přesycena socialistickými myšlenkami. K jeho revizi proto došlo až shora uvedeným zákonem z roku 1998, jehož vznik byl veden snahou zejména implementovat nově přijaté mezinárodní závazky. Ve vztahu k osvojení došlo pouze k dílčím změnám.

Mezi stěžejní novinky se řadí zejména požadavek na zachování šestitýdenní lhůty po narození dítěte při projevení souhlasu matky k osvojení předem, bez vztahu k určitým osvojitelům. Zařazením uvedené podmínky do právní úpravy bylo vyhověno požadavkům kladeným na státy přistoupení k Evropské úmluvě o osvojení dětí z roku 1967. Toto ustanovení má předcházet možným negativním dopadům duševní nevyrovnanosti matky po porodu, která by neměla v tomto období – co se týče osvojení jejího právě narozeného dítěte – činit právně relevantní rozhodnutí.

Souhlas s osvojením obecně směl být odvolán toliko do doby, než bylo dítě umístěno na základě rozhodnutí do péče budoucích osvojitelů.

Dále byly zpřesněny podmínky pro osvojení bez souhlasu rodičů osvojovaného dítěte. Napříště bylo stanoveno, že rodiče musejí o dítě neprojevat opravdový zájem po dobu nejméně šesti měsíců, a to soustavně (zejména tím, že dítě pravidelně nenavštěvovali, neplnili vyživovací povinnost).

Posíleno bylo postavení domnělého otce dítěte, když bylo zavedeno pravidlo, dle něhož nemohlo být osvojeno dítě, dokud nebylo skončeno řízení o určení otcovství zahájené na návrh muže, který se domnívá, že je otcem tohoto dítěte. Uvedeným měly být vyřešeny situace, kdy matka zamlčí těhotenství a narození dítěte, sama poté souhlasí s osvojením, avšak otec se o nastalé situaci dozví a osvojení chce zabránit. Předmětné ustanovení se zachovalo do dnešních dnů.

Právní úprava osvojení, tak jak byla podána zákonem o rodině, byla úpravou, která se vyvíjela po mnoho dekad. Po zmiňovaných novelizacích poskytovala pro osvojení fungující legislativní podporu.

III. AKTUÁLNÍ LEGISLATIVNÍ RÁMEC OSVOJENÍ

Právní úprava rodinného práva prošla v průběhu několika málo posledních let významnými změnami. Stalo se tak v důsledku totální rekodifikace soukromého práva. Rodinné právo již není upraveno samostatnou právní normou oddělenou od zbytku občanského práva. Naopak bylo vtaženo zpět do komplexního soukromoprávního kodexu, zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále také „občanský zákoník“). Jelikož se jedná o zákoník velice obsáhlý, rovněž o institutu osvojení je v zákoníku pojednáno velice detailně a je mu věnováno značné množství paragrafů.

A/ NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ZMĚNY V PRÁVNÍ ÚPRAVĚ

Přestože se normotvůrci v zásadě drželi nastavených pravidel a principiálně se v mnoha otázkách od původní legislativy neodklonili, lze s jistotou konstatovat, že citovaný právní předpis představil několik významných změn. Níže bude pojednáno o těch nejdůležitějších, a to tak, jak jsou za sebou řazeny v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku.

Do platné právní úpravy se navrácí **minimální věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem**, když dle předchozích norem bylo stanoveno, že věkový rozdíl musí být přiměřený, dnes je výslovně uvedeno, že by měl činit alespoň 16 let (až na výjimky).

Zcela nově je stanoveno, že **bylo-li osvojeno dítě, které je rodičem, vztahují se účinky osvojení i na jeho dítě**. V předchozí právní úpravě přitom ustanovení takového rázu zcela absentovalo a jedná se tak o průlomovou novinku.

Rozdíl nastal i v případě **souhlasu dítěte s osvojením** jako takovým. Dříve byl souhlas dítěte nutný, pokud bylo dítě schopno posoudit dosah osvojení a vyžadování souhlasu ze strany dítěte se hodnotilo v jednotlivých případech zcela individuálně dle rozumové vyspělosti každého potenciálního osvojence. Dnes je nicméně uzákoněna jasná věková hranice, a to konkrétně 12 let. Dítě starší 12 let musí dát ke svému osvojení souhlas, v opačném případě by osvojení nemohlo být realizováno, ledaže není s to posoudit dosah takového souhlasu, nebo by získávání souhlasu bylo v zásadním rozporu se zájmy dítěte. Rovněž stanovisko mladších dětí by mělo být soudem zjišťováno. Obecně však v případě dítěte mladšího 12 let uděluje souhlas opatrovník, tj. zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí. Souhlas se vyžaduje taktéž od rodičů dítěte, a to ve všech případech krom v zákoně výslovně uvedených výjimek.

Zákon o rodině stanovil, že k osvojení je třeba souhlasu rodiče, byť nezletilého. Patrně z důvodu **ochrany nezletilých rodičů, konkrétně těch mladších 16 let**, zde byla zavedena jednoznačná věková hranice pro možnost udělit souhlas s osvojením. Rodič, který doposud nedosáhl věku 16 let, proto nemůže dát s osvojením souhlas.

Délka preadopční péče byla nově prodloužena. Především právními normami bylo stanoveno, že před rozhodnutím o osvojení musí dítě strávit u osvojitele alespoň tři měsíce.

V liteře nového zákona pak nalezneme pravidlo, jímž je preadopční péče prodloužena dokonce na dvojnásobek původně stanovené doby.

Ve vztahu k osvojenému dítěti má osvojitel novou a velice podstatnou povinnost. Jedná se o povinnost **sdělit osvojení, že byl osvojen**, a to nejpozději do zahájení školní docházky osvojenecem. Na tomto místě by bylo záhodno zmínit, že předmětná informační povinnost se v právním řádu objevuje poprvé a je otázkou, jak s ní bude v praxi nakládáno.

Obecně je nově kladen důraz na informovanost osvojece, kterému svědčí **právo seznámit se s obsahem spisu**, který byl o jeho osvojení veden. Zpřístupnění spisu nastane momentem, kdy se osvojenec stane svéprávným.

Dalším zcela novým jevem je zavedení možnosti **utajení osvojení**. Podle aktuální legislativy může osvojitel nebo osvojenec navrhnout, aby soud rozhodl o utajení osvojení a okolností osvojení před rodinou původu dítěte. Utajen však může zůstat i pokrevní rodič dítěte.

Osvojenec podle předchozí právní úpravy získával bez dalšího příjmení osvojitele. Stávající občanský zákoník umožňuje, aby osvojenec směl používat vedle příjmení osvojitele i své **příjmení dosavadní**. Uvedené je nicméně podmíněno rozhodnutím soudu, který k takovému kroku přistoupí, pakliže osvojovaný se změnou příjmení a užíváním pouze osvojitelova jména nesouhlasí.

Nově je zaveden **institut tzv. dohledu nad úspěšností osvojení**. Je možno jej nařídit jak na návrh, tak i bez návrhu, přičemž o něm rozhoduje soud. Ve svém rozhodnutí soud současně určí délku doby dohledu, dle zákonného ustanovení se nicméně musí jednat pouze o dobu nezbytně nutnou. Výkon dohledu je svěřen orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

Oproti předešlé právní úpravě je zcela nově pojednáno o **nezrušitelnosti osvojení**. Osvojení již není členěno na zrušitelné a nezrušitelné, nýbrž osvojení původně zrušitelné se stává nezrušitelným. Je uzákoněno, že osvojení nelze zrušit po uplynutí tří let od rozhodnutí o osvojení (vyjma případů, kdy je osvojení v rozporu se zákonem). Možnost učinit z osvojení zrušitelného osvojení nezrušitelné je zde nicméně dána i dříve, pokud je nezrušitelnost v zájmu dítěte a současně navrhne-li to osvojitel.

B/ STARONOVÝ INSTITUT OSVOJENÍ ZLETILÉHO

Pozornost si jistě zaslouží vzkříšení institutu osvojení zletilého, které se do našeho právního řádu vrací po mnoha desetiletích. Občanský zákoník rozlišuje dva typy osvojení zletilého.

První variantu představuje osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého. Jeho zavedení bylo primárně motivováno snahou umožnit osvojení sourozenců za situace, kdy někteří z nich jsou již zletilí. Za předešlé právní úpravy osvojení zletilého nebylo umožněno vůbec. Odborníky byla absence takové eventuality označována za krajně nežádoucí právě v souvislosti s osvojováním sourozenců. Cesta k osvojení a jeho důsledky jsou v případě tohoto typu osvojení téměř totožné s osvojením nezletilého, samozřejmě s rozdíly v participaci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, a to vzhledem ke zletilosti osvojece.

Druhým typem je osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého. V tomto případě lze hovořit o osvojení, které se navrácí k historickým kořenům tohoto právního institutu a je tématem poněkud kontroverzním. Explicitně je totiž stanoveno, že osvojenec nepozbývá práv ve vlastní rodině, naopak tato jsou mu zachována. Osvojení proto bude významné především z hlediska dědění, jelikož osvojenec dědí v první zákonné třídě dědiců. Stejně tak, jako tomu bylo v počátcích vývoje institutu osvojení, se do popředí dostává majetkový zájem a tendence k zajištění materiální „rodinné“ kontinuity.

C/ PODMÍNKY OSVOJENÍ

Proces, jehož výsledkem je osvojení dítěte neboli adopce (stranou bude v rámci tohoto výkladu ponecháno osvojení zletilého), je významnou intervencí do života osvojovaného dítěte a současně i do života a fungování osvojitele. Je maximálně žádoucí, aby byli osvojitelé na svou roli náležitě připraveni a splňovali jisté podmínky, které by měly zajistit řádnou péči o osvojenec. Rovněž osvojenec by měl být na tento významný krok připraven, což by v určitém věku již měl být schopen sám posoudit.

Jelikož osvojením je současně radikálně zasaženo do vztahu mezi původními rodiči a osvojovaným dítětem, je nanejvýše důležité, aby i rodiče měli možnost se k osvojení vyjádřit, resp. dát k osvojení souhlas. Pouze za výjimečných okolností je možné realizovat osvojení bez jejich souhlasu.

I. Osvojitel

Zákon stanoví, že osvojiteli se mohou stát manželé nebo jeden z manželů. Výjimečně může být osvojitelem i jiná osoba. Osvojitelem proto může být i jednotlivec, který žije v nesezdaném soužití, ale i ten, který nemá partnera.

Aktuálně musí žadatel o osvojení splňovat níže uvedené základní podmínky.

- a) **věk** – minimálně 18 let;
- b) **svéprávnost** – osvojitel musí být osobou plně svéprávnou (obecně nemají plnou svéprávnost osoby mladší 18 let a dále osoby, jejichž svéprávnost byla omezena rozhodnutím soudu);
- c) **vlastnosti a způsob života** – svými osobními vlastnostmi a způsobem života, jakož i důvody a pohnutkami, které vedou k osvojení, musí osvojitel zaručovat, že bude pro osvojované dítě dobrým rodičem;
- d) **zdravotní stav** – zdravotní stav osvojitele nesmí omezovat péči o osvojené dítě ve značné míře.

K uvedenému přistupuje u osob ženatých či vdaných v zásadě ještě souhlas druhého manžela za předpokladu, že manželé neosvojují společně.

Jak vyplývá ze shora podaného výčtu, podmínky pro osvojitele nejsou dnes natolik omezující a striktní, jak bylo možno pozorovat v minulosti. Osvojitel může teoreticky za stávajícího právního rámce osvojit dítě přesto, že má vlastní děti, žije kupříkladu sám, přičemž ani jeho zdravotní stav nemusí být zcela bezvadný.

II. Osvojované dítě

V souladu se současnou preferencí výchovy dítěte v náhradní rodinné péči před výchovou v kolektivních zařízeních jsou na osvojované dítě kladeny zcela minimální nároky.

Osvojované dítě musí splňovat tyto základní podmínky.

- a) **souhlas** – dítě, které dovršilo věk 12 let, musí se svým osvojením souhlasit (ledaže dítě není schopno posoudit důsledky souhlasu nebo by byl postup za účelem dosažení souhlasu v zásadním rozporu se zájmy dítěte), tento souhlas může být ze strany dítěte odvolán až do rozhodnutí o osvojení;
- b) **věk** – je-li hovořeno o osvojení v užším slova smyslu, má se za to, že osvojována je nezletilá osoba, tj. osoba mladší 18 let, zásadní je však věkový rozdíl mezi osvojencem a osvojitelem, který musí být ne menší než 16 let (výjimky jsou však připuštěny);
- c) **příbuzenství** – osvojit nelze osobu příbuznou v přímé linii, není proto možné osvojit vlastního vnuka/vnučku apod. a rovněž není připuštěno osvojení mezi sourozenci (z uvedeného je však stanovena výjimka, kterou představuje náhradní mateřství).

III. Souhlas rodiče a jeho nevyžadování

Dle současné legislativy a rovněž v souladu s faktem, že do vztahu rodič–dítě je osvojením extrémně intervenováno, je pro osvojení standardně vyžadován souhlas rodičů osvojovaného dítěte. Ve výjimečných případech však k osvojení dochází i bez takového souhlasu, přičemž lze shrnout, že se jedná o situace, kdy nevyžadování souhlasu rodičů je v plném zájmu dítěte.

a) Osvojení dítěte se souhlasem rodičů

- souhlas je vyžadován od rodiče staršího 16 let (rodič mladší 16 let není vůbec oprávněn dát souhlas s osvojením dítěte);
- matka nemůže udělit souhlas s osvojením dříve než po uplynutí šestinedělí, tedy šesti týdnů po porodu, naproti tomu otec může dát právně relevantně souhlas i dříve a není touto dobou vázán, nejdříve však po narození dítěte;
- souhlas s osvojením pozbude účinnosti, pokud nedojde k osvojení do šesti let ode dne, kdy byl dán;
- souhlas rodiče může být odvolán pouze do uplynutí tří měsíců ode dne, kdy byl souhlas dán (po uplynutí této doby pouze za předpokladu, že dítě ještě nebylo předáno do péče osvojitele, nebo pokud soud na návrh rodičů rozhodne, že je v zájmu dítěte, aby bylo ze strany osvojitele vydáno rodičům);
- souhlas rodiče má formu osobního prohlášení vůči soudu a musí být bezpodmínečný;
- souhlas je dělen na adresný – vůči konkrétnímu osvojiteli, a neadresný (jediný podstatný rozdíl představuje pozbytí účinnosti adresného souhlasu, pokud byl návrh na osvojení vzat zpět/zamítnut).

b) Osvojení dítěte bez souhlasu rodičů

- souhlas rodičů k osvojení není třeba, pokud rodič:
  - byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení,
  - není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout,
  - se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti;
- pakliže jsou shora vyjmenované skutečnosti dány u obou rodičů, je vyžadován souhlas poručníka, případně opatrovníka (takový postup je aplikován i v případech, kdy oba rodiče dítěte zemřeli nebo rodičovství nebylo určeno);
- k osvojení dále není třeba souhlasu rodiče, který zjevně nemá o dítě zájem, tedy neprojevuje-li soustavně o dítě opravdový zájem (tím trvale zaviněně porušuje své povinnosti rodiče):
  - zákon zde stanoví domněnku, že nezájem rodiče o dítě je zjevný, trvá-li alespoň tři měsíce od posledního projevového opravdového zájmu (nelze-li v chování rodiče spatřovat hrubé porušování jeho povinností, je třeba, aby byl orgánem sociálně-právní ochrany dětí poučen o možných důsledcích svého chování a aby od takového poučení uplynuly alespoň tři měsíce);
- není-li k osvojení třeba souhlasu ani jednoho z rodičů, uděluje souhlas s osvojením opatrovník.

Na tomto místě nezbyvá než doplnit, že o tom, zda je, či není třeba souhlasu rodiče s osvojením, rozhoduje soud ve zvláštním řízení.

D/ PROCES OSVOJENÍ

Postup vedoucí k osvojení je upraven jednak ve shora uvedené hmotněprávní normě, tj. občanském zákoníku, jenž upravuje podmínky, práva, povinnosti apod., jednak je cesta za osvojením upravena také procesněprávní normou představovanou zákonem č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, která pojednává o řízení o osvojení před soudem, jelikož o osvojení může rozhodnout jedině soud. Konečně významnou právní normou zůstává v oblasti osvojení též zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

S ohledem na značnou podrobnost a rozsáhlost dané úpravy byla vybrána pouze stěžejní ustanovení shora jmenovaných právních předpisů, která jsou dále stručně rozebrána.

Zajištění náhradní rodinné péče dítěti, tedy osvojení jako takovému, předchází fáze, jež je nazývána fází zprostředkování. V rámci této fáze jsou vyhledávány děti, kterým je třeba zajistit náhradní rodinnou péči, a současně fyzické osoby vhodné k tomu, aby se staly osvojiteli. Zprostředkování se provádí pouze na základě žádosti fyzické osoby, která má zájem osvojit dítě. Potenciální osvojitel je následně odborně připravován na to, aby osvojení mohlo proběhnout a aby proběhlo co nejzdrárněji. Zprostředkování osvojení a pěstounské péče spočívající ve výběru určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem nebo pěstounem určitého dítěte a v zajištění osobního seznámení s touto osobou nesmí provádět jiné subjekty, než jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Před osvojením je dítě předáno do péče osvojitele, tzv. preadopční péče, která nesmí být kratší šesti měsíců. O předání dítěte do péče budoucího osvojitele rozhoduje soud a činí tak na základě předem provedeného šetření o vzájemné vhodnosti dítěte a osvojitele.

Samotné řízení o osvojení lze zahájit jen na návrh. Navrhovatelem je zpravidla budoucí osvojitel dítěte. Dítě je v řízení zastoupeno opatrovníkem, kterým bývá ustanoven orgán sociálně-právní ochrany dětí. V rámci řízení o osvojení dochází k těsné kooperaci právě soudu a orgánu sociálně-právní ochrany dětí, jejímž cílem je zajistit, aby soudem bylo vydáno takové rozhodnutí, jež bude v jednoznačném zájmu dítěte.

Co se týče stadia dokazování před soudem, je zpravidla nutno, aby soud alespoň jednou vyslechl rodiče dítěte (zákon však vymezuje konkrétní výjimky, kdy výslech rodiče není třeba vůbec provést a lze tedy shrnout, že výslech rodiče není pojímán absolutně). Bezvýjimečně je v řízení nutno vyslechnout manžela osvojitele, jelikož ten by měl v zásadě souhlasit s osvojením, a pakliže bude o osvojení pozitivně rozhodnuto, dá se očekávat jeho těsný vztah s osvojencem.

O osvojení soud rozhoduje rozsudkem, přičemž v něm, pakliže vysloví osvojení, uvede i příjmení, které osvojenec nadále ponese.

IV. ZAPOJENÉ SUBJEKTY A JEJICH ROLE

Kromě soudu, jehož úloha je v procesu osvojení jednoznačně z právního hlediska nejpodstatnější a která byla popsána shora, vystupují v procesu osvojení, chápeme-li jej v širším slova smyslu, další orgány, jejichž role je v mnohých ohledech nezastupitelná. Proces osvojení v širším slova smyslu totiž nezahrnuje jen samotné řízení před soudem, ale předchází mu (většinou) celá řada úkonů, které jsou obstarávány právě těmito dalšími orgány. Předně se jedná o úkony s cílem tzv. zprostředkování osvojení, o němž bude v této analýze podán obecný exkurz.

Zprostředkování je prvním krokem k zajištění náhradní rodinné péče o dítě, resp. k osvojení. Jedná se o legislativně upravený postup, jenž dle ust. § 19a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, zahrnuje:

- vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou osvojení;
- vyhledávání fyzických osob vhodných stát se osvojiteli;
- odbornou přípravu fyzických osob vhodných stát se osvojiteli;
- výběr určité fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem určitého dítěte, jemuž se osvojení zprostředkovává, a zajištění osobního seznámení se dítěte s touto osobou.

Zprostředkování osvojení je činností nanejvýše závažnou, přičemž největší důraz je, co se týče regulace, kladen na výběr konkrétní fyzické osoby vhodné stát se osvojitelem určitého dítěte a zajištění osobního seznámení dítěte s touto osobou. Uvedené činnosti proto mohou být vykonávány pouze orgány sociálně-právní ochrany dětí, kterými jsou v zásadě orgány níže uvedené.

- a) obecní úřady obcí s rozšířenou působností (a obecní úřady);
- b) krajské úřady;
- c) Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR;
- d) Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

Jedná se o orgán, k němuž jsou podávány žádosti o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení. Konkrétně je zde nutno potenciálním žadatelem předložit vyplněný formulář žádosti a doplnit jej příslušnými přílohami (např. dokladem o státním občanství ČR nebo dokladem o požadované délce pobytu, zprávou o zdravotním stavu žadatele, souhlasem s účastí na přípravě fyzických osob k přijetí dítěte do rodiny atd.). Na základě žádosti je vytvořena **spisová dokumentace o žadateli**, která je obohacena zejména o výpis z rejstříku trestů žadatele, údaji o ekonomických a sociálních poměrech žadatele a stanoviskem obecního úřadu s rozšířenou působností k žádosti o zprostředkování.

Po shromáždění nutných podkladů postupuje obecní úřad obce s rozšířenou působností kopii takové spisové dokumentace o žadateli příslušnému krajskému úřadu.

Obecní úřad obce s rozšířenou působností nicméně může žádost zamítnout, pokud nejsou splněny podmínky na straně žadatele, jako např. podmínka trvalého pobytu, nebo pokud se zprostředkování v daném případě vůbec neprovádí (např. o osvojení žádá manžel rodiče dítěte). Tento orgán může rozhodnout také o zastavení řízení o zařazení do evidence žadatelů o osvojení, pokud potenciální žadatel nedodá v určené lhůtě stanovené podklady nebo vezme svou žádost zpět.

Obecním úřadem obce s rozšířenou působností je vedena taktéž **spisová dokumentace o dítěti**, které je vhodné k osvojení, a jež obsahuje zejména doklad o státním občanství dítěte nebo doklad o povolení pobytu, údaje o sociálních poměrech jeho původní rodiny, zprávu o zdravotním stavu a vývoji dítěte a doklad o tom, že dítě splňuje podmínky pro osvojení dle příslušných právních předpisů.

Také kopie spisové dokumentace o dítěti vhodném ke zprostředkování osvojení je neprodleně postoupena příslušnému krajskému úřadu k dalším úkonům.

Krajský úřad

Krajský úřad vede dle ust. § 22 zákona o sociálně-právní ochraně dětí pro účely zprostředkování osvojení evidenci dětí vhodných k osvojení a evidenci žadatelů vhodných stát se osvojiteli. Žadatele i dítě přitom zařazuje do evidence **po předchozím odborném posouzení**.

Žadatel je prověřován z psychologického hlediska, přičemž je povinen za tím účelem podstoupit psychologické vyšetření, dále je hodnocen jeho zdravotní stav a jsou zjišťovány názory osob sdílejících s žadatelem domácnost. V neposlední řadě je zhodnocena jeho příprava, tzv. příprava fyzických osob vhodných stát se osvojiteli. Na základě uvedeného má krajský úřad pravomoc žádost o zařazení do zmiňované evidence zamítnout, nebo rozhodnout o zařazení uchazeče do této evidence. V případě zamítavého rozhodnutí je uchazeči dána možnost odvolat se k odvolacímu orgánu, kterým je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR.

Dítě je posuzováno z hlediska jeho tělesného a duševního vývoje včetně jeho specifických potřeb a nároků a je zkoumána vhodnost jeho osvojení.

Krajský úřad je pak právě tím orgánem, který vyhledává pro děti vedené v evidenci vhodné žadatele rovněž vedené v evidenci, na základě čehož dochází k tzv. **spárování**. Jakmile krajský úřad dospěje ke stanovisku, že pro určité dítě je vhodný určitý žadatel, oznámí žadateli tuto skutečnost písemně, a to neprodleně. Žadateli pak vzniká právo seznámit se s dítětem, přičemž osoba, u níž se dítě nachází, je povinna seznámení umožnit. Návštěv může proběhnout více a jsou jistě nanejvýše žádoucí, jelikož žadatel má možnost podat žádost o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů nejpozději do 30 dnů (lhůta však může být o dalších nejvýše 30 dnů prodloužena) ode dne, kdy mu bylo doručeno písemné oznámení o tom, že byl pro konkrétní dítě vybrán jako vhodný osvojitel. Seznámení se s dítětem je proto třeba uskutečnit v poměrně krátkém časovém úseku, což klade vysoké nároky na potenciálního osvojitele, ale je jednoznačně v zájmu dítěte, které by jinak dlouhým čekáním a protahovaným seznamováním se s vhodným osvojitelem mohlo trpět.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

Podle ust. § 24d zákona o sociálně-právní ochraně dětí je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR oprávněno podávat podněty krajskému úřadu a Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí ke zprostředkování osvojení, přičemž tyto subjekty jsou povinny ministerstvo vyrozumět o tom, jak s podnětem naložily. Krajský úřad je přitom povinen umožnit ministerstvu za účelem kontroly přístup do evidence dětí a evidence žadatelů.

Ministerstvo je současně odvolacím orgánem, jak bylo již řečeno výše, k němuž se neúspěšný uchazeč o zařazení do evidence může obrátit. V případě podání opravného prostředku je kompletní spisová dokumentace předána ministerstvu spolu s vyjádřením příslušného krajského úřadu. Ministerstvo má právo provést nové odborné posouzení uchazeče a následně rozhodnout o zařazení či nezařazení uchazeče do evidence. V případě zamítavého rozhodnutí se pak jedná o rozhodnutí konečné.

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí je povolán tehdy, pokud se krajskému úřadu nepodaří zprostředkovat osvojení ve lhůtě do 6 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence nebo po dobu 3 let v případě žadatele zařazeného do evidence žadatelů. Nastane-li taková situace, krajský úřad zpřístupní údaje z příslušné evidence právě Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který může zprostředkovat osvojení ve vztahu k cizině. Žadatel je však chráněn tím způsobem, že jeho údaje jsou zaslány úřadu pouze pokud dal předchozí souhlas s osvojením dítěte z ciziny.

Na tomto místě je třeba připomenout, že i v takovém případě, kdy jsou údaje žadatele (nebo dítěte) zpřístupněny Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, je krajský úřad i nadále povinen vyvíjet aktivitu ve smyslu nalezení vhodného osvojitele, resp. vhodného dítěte, a zprostředkovat tak osvojení v České republice. Zajištění náhradní rodinné péče v zemi původu má totiž dle Úmluvy o právech dítěte a ust. § 22 odst. 9 zákona o sociálně-právní ochraně dětí přednost před osvojením dítěte do ciziny.

V. FINANCOVÁNÍ

Tato část analýzy se zabývá příspěvků, na něž v souvislosti s osvojením vzniká nárok. Jelikož dávky spojené s osvojením v podstatě kopírují dávky, na které vzniká nárok v souvislosti s narozením a péčí o dítě, nebude této problematice věnováno mnoho řádků, jelikož se jedná o finanční nároky celospolečensky dobře známé.

Konkrétně se pak jedná o níže uvedené dávky.

- A. **Porodné** – nárok na porodné vzniká v souvislosti s převzetím dítěte do péče, přičemž je určeno rodinám s nízkými příjmy, tj. s celkovým příjmem rodiny nepřevyšujícím aktuálně 2,7násobek životního minima (v roce 2016 tedy nepřevyšujícím cca 21 000 Kč měsíčně). Osvojované dítě nadto nesmí být starší jednoho roku.
- B. **Peněžitá pomoc v mateřství** – vznik nároku na peněžitou pomoc v mateřství je taktéž spojen s převzetím dítěte do péče. Tzv. podpůrní doba, po kterou je tato dávka vyplácena, činí celkem 22 týdnů, s tím, že dávku lze pobírat nejdéle do 7 let věku dítěte. Podmínkou na straně osvojitele je pak účast na nemocenském pojištění v zákonem stanovené době.
- C. **Rodičovský příspěvek** – tento je určen rodiči, resp. osvojiteli, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, až do vyčerpání obecné celkové částky 220 000 Kč, délku pobírání příspěvku lze v mezích zákona zvolit a následně měnit. V zásadě se jedná o nárok navazující na peněžitou pomoc v mateřství.
- D. **Přídavek na dítě** – jedná se o dlouhodobou dávku pro rodiny s příjmem momentálně do 2,4násobku životního minima. Je poskytován dle věku dítěte ve třech výších.

VI. POUŽITÉ ZDROJE

Právní normy:

Císařský patent č. JGS Nr. 946/1811 Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie (Všeobecný občanský zákoník).

Zákon č. 11/1918 Sb., zákon Národního výboru československého ze dne 28. 10. 1918 o zřízení samostatného státu československého. In: Sbírka zákonů a nařízení státu československého, částka 2/1918 Sb.

Zákon č. 56/1928 Sb., o osvojení. In: Sbírka zákonů a nařízení státu československého, částka 21, s. 279–281.

Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/1949-265>

Zákon č. 69/1952 Sb., o sociálně právní ochraně mládeže. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/1952-69>

Zákon č. 15/1958 Sb., o změně předpisů o osvojení. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/1958-15>

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/1963-94>

Zákon č. 132/1982 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o rodině. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/1982-132>

Zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/1998-91>

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. In: Zákony pro lidi.cz [online] @AION CS 2010-2016 [cit. 2016-12-31]. Dostupné z: <http://zakonyprolidi.cz/cs/2013-292>

Literatura:

Hrušáková, M. a kol., Zákon o rodině, C. H. Beck, Praha 2005.

Malý, K. a kol., Dějiny českého a československého práva do roku 1945, Linde a. s., Praha 1999.

Matějček, Z. a kol., Osvojení a pěstounská péče, Portál, Praha 2002.

Radvanová, S., Zuklínová, M., Kurs občanského práva, Instituty rodinného práva, C. H. Beck, Praha 1999.

Internetové zdroje:

<http://www.mpsv.cz/> – internetové stránky Ministerstva práce a sociálních věcí ČR